

Conclusies van de Advocaat - Generaal Joseph Gand van 17 maart 1965¹

Mijnheer de President, mijne heren Rechters,

Hartmuth Luhleich, doctor in de natuurwetenschappen, gediplomeerd in de scheikunde, was sedert vier jaren assistent aan de Universiteit te Keulen, toen hij, op voordracht van het Bondsministerie voor Atoomenergie, na zich in verbinding te hebben gesteld met Dr. Ritter, te Ispra werd aangesteld. Hij trad de eerste november 1960 in dienst en werd ingedeeld in categorie A 6, 2e salaristrap. Het is U bekend hoe zijn loopbaan verliep. Aanvankelijk verbonden aan de Scheikundige Dienst, werd hij in januari 1961 overgeplaatst naar de Dienst „Fysische Chemie” onder de leiding van het waarnemend diensthoofd, de heer Gillot, en vervolgens van 1 juli 1961 af, van de heer Marchetti. Ten gevolge van voorvallen waarop wij nog nader terugkomen, werd hij teruggeplaatst naar de sectie „scheikunde” bij een besluit, waarvan hem de 6e december 1961 schriftelijk kennis werd gegeven, doch waaromtrent zijn nieuwe diensthoofd eerst in februari 1962 werd ingelicht. Van laatstgenoemde datum af nam hij deel aan de werkzaamheden van een gemengde groep waarvan de heer Hannaert, hoofd van de onderafdeling organische scheikunde, de samenwerking leidt, en die de fysische constanten der terfenylen betreft. Deze opeenvolgende overplaatsingen wettigen de veronderstelling dat Luhleich te Ispra niet de aan zijn aspiraties beantwoordende werkkring had gevonden; vandaar enige stappen van zijn kant bij zijn meerderen en vooral op 30 augustus 1962 een hiërarchieke klacht door tussenkomst van zijn advocaten bij de Euratom-Commissie ingediend. Hij beklagt zich er over dat de toezeggingen, hem voor zijn aanstelling gedaan, niet zijn nagekomen; dat zijn rangindeling te Ispra niet passend is „voor een hoofd van een onafhankelijke groep” en niet overeenkomt met zijn ervaring en bekwaamheden. Zijn vooruitzichten worden belemmerd doordat hij niet op zijn speciaal terrein kon werken. Hij vraagt herziening van zijn positie en verbetering van de naar zijn mening kwelende behandeling welke bij ondervond. Ten einde deze klacht te onderzoeken heeft de Instelling een commissie van drie leden in het leven geroepen welke het verslag heeft uitgebracht, bekend onder de naam „verslag-Consolo”, welks conclusies, die aan U zijn medegedeeld, geen enkel administratief gevolg schijnen te hebben gehad.

Op dat ogenblik was de integratieprocedure reeds gaande en de redactie van het beoordelingsrapport leidt tot een nieuwe klacht van Luhleich d.d. 25 oktober 1962. De bespreking van verzoekers geval heeft ten overstaan van de integratiecommissie tot bijzonder uitvoerige

1 — Vertaald uit het Frans.

debatten en tot het horen van een tiental personen geleid : Directeur-Generaal van Onderzoek, Directeur en onder-Directeur van het Centrum, hoofden van afdelingen of diensten. Verzoeker werd ruim drie uur aangehoord. Ten slotte heeft de Commissie ongunstig geadviseerd ten aanzien van een vaste aanstelling, waarop de Commissie van de E.G.A. de 20e maart 1963 heeft besloten tot opzegging van de overeenkomst met Luhleich, welke 13 juni 1963 een einde nam. Twee verzoeken strekkende tot opschorting van de tenuitvoerlegging van gemeld besluit werden onderscheidenlijk verworpen door de Commissie en door 's Hof's President.

Onder deze omstandigheden is het dat Luhleich de 13e juni 1963 bij Uw Hof beroep heeft ingesteld, strekkende in de eerste plaats tot vernietiging van de stilzwijgende beslissing waarbij zijn administratieve klacht van 30 augustus 1962 werd verworpen en van de beslissing waarbij zijn vaste aanstelling werd geweigerd. Hij verzoekt U te verstaan dat hij behoort te worden ingedeeld in rang A 3 of tenminste A 4 te rekenen van 1 januari 1962. Zijn beroep strekt voorts tot toekenning van schadevergoeding wegens fouten door de Gemeenschap bij het aangaan en de uitvoering van de overeenkomst begaan, door hem gesteld op Bfr 3.000.000 wegens materiële schade en 7.000.000 wegens immateriële schade. Ten slotte vordert hij bij repliek veroordeling van verweerster om aan hem te betalen een bedrag van Bfr 25.706,—, welk bedrag vertegenwoordigt de aanpassingscoëfficiënt gedurende het tijdvak vóór de inwerkingtreding van het Statuut van de ambtenaren, welke is ingehouden op zijn ontslagvergoeding en een bedrag van DM 1.698,— terzake van terugbetaling van kosten door hem persoonlijk te Ispra gemaakt.

De instructie van zijn beroep is even uitvoerig en zorgvuldig geweest als die in de zaak Prakash, nu Uw Hof niet minder dan tien getuigen heeft gehoord, van welke één tweemaal. Ook hier hebben de schriftelijke- en de mondelinge behandeling U in staat gesteld alle gezichtspunten van deze zaak, vaak uitermate technisch van aard, grondig te bezien. Ten slotte laat het feit, dat de door Luhleich aangevoerde gronden vaak letterlijk gelijk zijn aan die van Prakash, toe dat wij, zij het met inachtneming van dezelfde volgorde een aantal van de opgeworpen middelen in een sneller tempo behandelen om onze aandacht in het bijzonder te wijden aan het eigene van verzoekers geval.

Conclusie tot vernietiging. Vordering tot schadevergoeding en bijkomende geldelijke vorderingen, dit zijn de beide punten welke wij achtereenvolgens zullen behandelen.

I — Weigering van een vaste aanstelling

Ter ondersteuning van zijn conclusies voert Luhleich in dezelfde volgorde de drie middelen aan welke eveneens door Prakash zijn opgeworpen.

A — In de eerste plaats, en om dezelfde redenen, het recht op duurzaamheid van werkkring, des te zekerder waar hem vergund was te verhuizen en zich te Ispra in te richten en waar hij aangenomen was wegens zijn speciale kennis, waaruit de bedoeling van de Commissie blijkt om hem een duurzame betrekking toe te kennen.

Op de door ons reeds aangegeven gronden, zal Uw Hof dit middel slechts kunnen verwerpen en Luhleich kunnen tegenwerpen dat hij zich niet op een beweerde duurzaamheid van zijn ambt kan beroepen zolang hij niet in vaste dienst is aangesteld.

B — *Schending van wezenlijke vormvoorschriften.* — Onder deze uitdrukking vat Luhleich grieven van zeer uiteenlopende aard samen, zowel met betrekking tot vormgebreken als ten aanzien der gegrondheid van het aangevallen besluit.

Ook hier zal allereerst de grief, ontleend aan de beweerdelijke schending van de artikelen 9 en 110 van het Statuut, welke volstrekt niet van toepassing zijn in zaken betreffende aanstelling in vaste dienst of ontslag, verworpen moeten worden.

1. Ten aanzien van de gevolgde procedure, lijkt de argumentatie zeer veel op die in het beroep 65-63.

a) Het persoonsdossier van verzoeker zou op onregelmatige wijze zijn bijgehouden, in zoverre dat bepaalde stukken eraan ontbraken, zoals het verslag-Consolo, terwijl andere stukken zich er ten onrechte in bevonden, dat afschriften van gewisselde brieven inzake Luhleich er in zijn gevoegd zonder dat hij hiervan op de hoogte werd gesteld, dat bepaalde stukken er eerst vierentwintig uur voor zijn verhoor door de integratiecommissie aan zijn toegevoegd. De door belanghebbende nauwkeurig geformuleerde betwistingen, komen ons niet overtuigend voor; zo behoefde bij voorbeeld het verslag-Consolo, uitgebracht naar aanleiding van een klacht welke geen verband hield met al of niet aanstelling in vaste dienst, in beginsel niet in het persoonsdossier aanwezig te zijn; indien de administratie bepaalde stukken in het dossier heeft gevoegd, zoals interne notawisselingen, dan is dat omdat zij daarvan voor de integratiecommissie wilde doen blijken en opdat verzoeker daarvan op de hoogte zou zijn vóór dat hij gehoord werd. Ten slotte is onweersproken dat Luhleich het volledige dossier kende; er heeft dus op dit punt geen onregelmatigheid plaats gevonden welke de procedure zou aantasten.

De proeftijdbeoordeling is te laat opgesteld en onder onregelmatige omstandigheden. Het formulier werd pas op 16 mei 1962 ingevuld terwijl verzoeker op 1 november 1960 in dienst was getreden; dit is geschied door Laurent die eerst sedert twee maanden zijn diensthoofd was en zonder dat zijn vroegere meerderen zijn uitgenodigd om hun beoordeling te geven: het werd hem pas ter inzage gegeven in september 1962 en nog eens in januari 1963. Al heeft de proeftijd, zoals gezegd, geen betekenis, noch rechtsgevolgen in een overeenkomststelsel,

toch dient een vertraging welke in het onderhavige geval buitensporig en onvergeeflijk voorkomt ten zeerste te worden betreurd; niettemin heeft zulks geen invloed op de regelmatigheid van de integratieprocedure, welke rechtens los staat van de proeftijdbeoordeling, hetgeen in feite ook het geval was. Zo heeft de opmerking van Guéron, aangekend op het proeftijdrapport: „geen wijziging in de prestatutaire toestand”, geen enkel gevolg kunnen hebben en kan zulks ook niet hebben, voor de beslissing omtrent vaste aanstelling, welke hier uitsluitend in het geding is.

Verzoeker vestigt er de aandacht op, zonder veel nadruk overigens, dat de integratiebeoordeling opgesteld is door Ritter en Guéron, hetgeen hem voorkomt in strijd te zijn met het bepaalde in artikel 102, daar deze beide personen niet zijn directe chefs waren, doch het artikel van het Statuut waarop hij zich beroept gebruikt deze aanduiding niet. Voorts betwist hij dat deze beide hoge ambtenaren in staat waren om een beoordeling te geven van zijn bekwaamheden, ervaring en arbeid; dit is echter een geheel onbewezen bewering van hem.

b) Kan men overigens, gelijk verzoeker doet, op de verrichtingen van de integratiecommissie zoals deze zijn verlopen aanmerken dat deze geen contradictoir karakter droegen? Het proces-verbaal, dat vijftien bladzijden aan het geval Luhleich wijdt, wekt deze indruk niet.

De integratiecommissie beschikte over geen enkel stuk waarvan het personeelslid, wiens zaak zij onderzocht, geen inzage had gehad; zij beschikte met name niet over het verslag-Consolo en al droeg een harer leden er in een andere hoedanigheid kennis van, zo wordt toch de kwetsende bewering, als zou dit lid daarvan gebruik hebben gemaakt om aan „de vragen en bijgevolg ook de antwoorden een bepaalde richting te geven”, door generlei aanwijzing gestaafd. Verzoeker beroept zich op „uittreksels als bijlagen overgelegd bij het verweerschrift”. Indien U deze stukken opslaat zult U zien dat zij niets van dien aard bevatten.

Luhleich beklaagt zich erover dat hij ten overstaan van de integratiecommissie niet is geconfronteerd met zijn diensthoofden en dat hem geen inzage is verleend van de processen-verbaal van hun verhoor, maar Gij hebt geoordeeld dat geen van beide formaliteiten dwingend is voorgeschreven op het stuk van de integratie. Weliswaar heeft Hannaert ten tweede male een verklaring afgelegd nadat verzoeker diens opmerkingen had gemaakt, doch eerstgenoemde heeft zich daarbij beperkt tot een bevestiging van zijn vroegere verklaringen zonder nieuwe waarderingsfeiten aan te voeren; het contradictoire karakter der procedure is dus niet geschonden. Luhleich stelt dat hij niet gehoord is aangaande de door hem in het visum aan het integratierapport toegevoegde opmerkingen, doch deze bewering wordt ontzenuwd door het dossier. Het proces-verbaal (blz. 14) luidt als volgt: „Hij (Luhleich) volhardt bij zijn opmerkingen, op het rapport gesteld, en licht deze toe”.

Ten slotte aarzelt verzoeker niet om de objectiviteit van de com-

missie in twijfel te trekken : „de keuze van de te horen personen was oordeelkundig bepaald”, schrijft hij „uitsluitend personen van wie men een ongunstige verklaring kon verwachten werden in de gelegenheid gesteld om te worden gehoord, Gillot werd uitgesloten”. Richten wij slechts de aandacht op het feit dat indien negen meerderen van Luhleich niet gunstig over hem oordelen, dit aantal niet voor hem pleit, en dat Gillot, die als zijn raadsman aanwezig was, alle gelegenheid had om zijn gunstig oordeel aan de commissie mede te delen, evenals alles wat het standpunt van het personeelslid dat hij terzijde stond kon ondersteunen.

Ten slotte komen wij aan het door de commissie uitgebrachte advies; waaraan verzoeker onduidelijkheid verwijt. Wederom is het goed de tekst van dit advies te herlezen, welke luidt als volgt :

„De commissie is van mening dat het gedrag van belanghebbende steunend op herhaalde aanspraken op onafhankelijkheid in de ambtelijke rangorde en vrijheid bij het onderzoek, bij de verschillende kansen die hem zijn gegeven om zijn bekwaamheden ten dienste van de Instelling aan te wenden, tot uitdrukking kwam in diens onvermogen om zich te voegen naar de ongeschiktheid in de dienst en aldus veel afbreuk heeft gedaan aan het nut dat de Instelling terecht van hem mocht verwachten, welke ook de moeilijkheden geweest mogen zijn, eigen aan het tot stand brengen van een dergelijk Centrum”.

2. De commissie verwijt dus in de kern der zaak twee dingen aan Luhleich : diens aanspraken op onafhankelijkheid binnen de ambtelijke rangorde, welke tengevolge had dat hij nimmer het gezag van zijn onmiddellijke chefs erkende, uitzonderd dat van Gillot; tijdelijk waarnemend — zijn aanspraak op vrijheid bij het onderzoek, welke hem belette zich te voegen naar de ongeschiktheid in de dienst van een Centrum als Ispra, welke beide neigingen veel afbreuk deden aan het nut welke de Instelling van hem mocht verwachten en die hem ongeschikt maakten voor de uitoefening van de functie, in welke hij te werk was gesteld.

Dit is het waardeoordeel, gegeven op grond van het integratierapport en de mondelinge beschouwingen door de diensthoofden, dat door verzoeker wordt bestreden. Doch ook hier dient eraan te worden herinnerd, dat al heeft Uw Hof na te gaan of dit waardeoordeel niet op materieel onjuiste feiten berust, het — in rechte — toch niet 's Hof's beoordeling der deugden — of gebreken — van Luhleich in de plaats vermag te stellen van die, door de commissie gegeven.

a) Dat Luhleich nimmer een ander gezag boven zich wilde erkennen dan dat van de Directeur van het Centrum is een feit of liever een beoordeling, naar ons wil voorkomen bezwaarlijk tegen te spreken in het licht van het dossier en de afgelegde getuigenverklaringen, zowel ten overstaan van de integratiecommissie als in de loop van de mondelinge behandeling voor Uw Hof; en deze beoordeling berust op generlei materiële onjuistheid. Men behoeft zich er niet over te verbazen, indien men zich althans herinnert dat verzoeker heeft gesteld, en nog-

eens uitdrukkelijk herhaald in zijn klacht van 30 augustus 1962, dat men hem zou hebben beloofd om hem rechtstreeks aan de Directie van het Centrum te zullen verbinden; een bewering welke door Ritter uitdrukkelijk is tegengesproken, zowel voor de commissie als voor Uw Hof, waarbij hij zeide dat het „ondenkbaar is om een kleine groep onderzoekers rechtstreeks aan de directie te verbinden”. En deze houding is hij blijven innemen gedurende zijn gehele verblijf bij het Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek. Zonder in herhaling te treden van de zeer volledige uiteenzetting door de gemachtigde van de Commissie in diens pleidooi, mogen wij wellicht volstaan met de aandacht te vestigen op enkele veelzeggende feiten. Niet te betwisten valt dat Luhleich reeds in het begin weigerde te Grenoble een proeftijd te volbrengen, gelijk Laurent hem verzocht had met het oog zowel op het toentertijd ontbreken van ingerichte laboratoria te Ispra als op zijn belang om zich vertrouwd te maken met nieuwe taken.

Maar zijn houding is vooral tot uiting gekomen in het tijdvak waarin Marchetti de leiding van de Fysisch-Chemische Dienst had, en heeft zich vertolkt in de gezamenlijke brief van 29 augustus 1961 waarvan verzoeker ten overstaan van de integratiecommissie heeft gezegd dat hij de „daarin gebezigde uitdrukkingen volledig handhaafde”. De wijze waarop de behandeling te Uwen overstaan zich met betrekking tot dit stuk heeft ontwikkeld ontslaat ons van de plicht om nog lang bij dit onderwerp stil te staan. Wij willen slechts het volgende opmerken: verzoeker kan niet ernstig menen dat hij te dien tijde niet wist dat Marchetti zijn diensthoofd was (in de brief staat overigens dat de geadresseerde niet geschikt bleek tot het leiden van een universitair geschoolde groep) — en dit diensthoofd wordt door zijn medewerkers met nadruk uitgenodigd om voor hemzelf ander werk te zoeken. Dit houdt onweerlegbaar een weigering in om het boven zich gestelde gezag te erkennen, welke, zelfs indien vertrouwelijk medegedeeld, in strijd is met de beginselen welke iedere openbare functie beheersen. Het doet er weinig toe dat sommigen die deze brief mede-ondertekenden toch hun vaste aanstelling gekregen hebben, noch dat verzoeker niet het initiatief tot deze stap nam; de brief toont duidelijk de geestesgesteldheid aan welke hem wordt verweten. Het doet er evenmin veel toe dat Marchetti — waarin hij naar onze mening ongelijk had — niet dadelijk gereageerd heeft, in het gebeurde is een stroming tot uitdrukking gekomen welke de directie van het Centrum er toe bracht om hetgeen zij een „verzetsgroep” noemde te verspreiden.

Gij zult U eveneens de verklaring van Hannaert herinneren die het laatste diensthoofd van verzoeker was en van wien Ritter U heeft verklaard dat hij een plooibaarheid bezat welke Marchetti miste. Degetuigezeide: „De heer Luhleich had het nimmer bijzonder begrepen op de eerbied aan meerderen verschuldigd, doch het boven hem gestelde gezag heeft hij nooit erkend, noch het hoofd van de gemengde groep, noch het hoofd van de sectie waaraan hij was verbonden”.

Dit zelfde verwijt zult U door Lindner en Mercereau uitgesproken

vinden ten overstaan van de integratiecommissie; door laatstgenoemde te Uwen overstaan herhaald. Zelfs al zou deze houding van verzoeker in de aanvang vergeeflijk zijn geweest, zijnde het gevolg van „bepaalde misverstanden” zoals een getuige het uitdrukt — overigens uitdrukkelijk ontkend door de verwerende Instelling —, hij is niettemin bij deze houding blijven volharden, hetgeen neerkomt op een weigering om de hiërarchie te erkennen. Wij geloven niet dat het nodig is dit verder toe te lichten.

b) De integratiecommissie heeft Luhleich voorts diens geneigdheid tot autonomie bij het onderzoek kwalijk genomen. Het beroepschrift ziet in deze beoordeling, evenals in de voorafgaande, „eerder een loftuiting voor een wetenschappelijk onderzoeker” dan een verwijt. Een merkwaardig en veelzeggend wederwoord, dat, naar ons wil voorkomen, de taak van een Centrum als dat te Ispra miskent, daar deze immers een plan heeft te verwelijken in overeenstemming met de behoeften van de Gemeenschap. De uitvoering van dat plan vraagt van de zijde der onderzoekers een bepaalde inschikkelijkheid en wel aldus dat hun bezigheden passen binnen de algemene lijnen, aangegeven door de gezagdragers van de Commissie, dat zij dus niet zozeer doen wat hen zelf belang inboezemt, doch wat noodzakelijk wordt geacht voor het plan van werkzaamheden of tenminste daarmede verenigbaar is. Het is een voorwaarde voor de doelmatigheid van het werk zowel als voor de geest van samenwerking binnen het Centrum, dat de meerderen rekening houden met de bekwaamheden — en zelfs met de verlangens — van iedere onderzoeker, bij het vaststellen van de taken welke aan hen worden opgedragen, doch dit wil niet zeggen dat ieder vrij zou zijn om zelf zijn gebied van onderzoek te bepalen, zijn privé jachtterrein, op gevaar af, dubbel werk te doen, of, integendeel, een bepaalde taak in het geheel niet te verrichten en daardoor de uitvoering van het algemene werkplan te hinderen. Als men verzoeker dus diens eigengereidheid bij het onderzoek verwijt, gaat het niet om die neiging tot onafhankelijkheid zelve, doch zijn het de gevolgen die een en ander met zich brengt voor zijn bijdrage tot het algemene werkplan welke men hem aanrekent.

Na deze opmerkingen van algemene aard, komen wij thans op een uitermate technisch gebied waar de rechter gevaar loopt te verdwalen als hij de natuurkundigen op hun terrein wil volgen, in plaats van op het zijne te blijven, dat van het recht. De integratiecommissie, waaraan verzoeker verwijt dat zij niet uit specialisten is samengesteld, heeft aan vragen betreffende werkplan en onderzoek minstens evenveel tijd besteed als aan vraagstukken van orde en tucht. Gij zult evenmin als wij de door U bevolen getuigenverhoren vergeten zijn, in de loop waarvan geleerden op gelijke trap van wetenschap de noodzakelijkheid of de onnodigheid bespraken van een chromatograaf, of de vraag of er van wetenschappelijk standpunt gezien een wezenlijk verschil bestaat tussen de begrippen analyse en controle. En zonder valse schaamte zult Gij erkennen dat wij niet altijd de draagwijdte van hun beschouwingen hebben begrepen.

Doch wij worden niet moe het te herhalen : het behoort niet tot Uw taak om het werk van de integratiecommissie over te doen; aan U is het slechts om aan de hand van het dossier en vooral van de verklaringen der door haar gehoorde getuigen, na te gaan of haar oordeel niet berust op dwaling omtrent de feiten. Haar advies nu is vervat in algemene bewoordingen en maakt geen melding van een bepaald feit; lezing van het proces-verbaal echter, leert dat verschillende diensthoofden van oordeel waren, hetzij dat zij in de beginperiode geen enkele medewerking van verzoeker ondervonden (mening van Laurent), hetzij dat zijn ervaring op het gebied van gefractioneerde distillatie zo weinig paste in de werkzaamheden van de fysisch-chemische groep dat Luhleisch een wantrouwende houding aannam (mening van Marchetti), hetzij ten slotte, en dat betreft het jaar 1962, dat hij in gebreke bleef met de uitvoering van hem opgedragen werkzaamheden betreffende de meting van de fysische constanten bij de terfenylen, omdat hij het prettiger vond het distillatiewerk voort te zetten; bij die gelegenheid heeft hij een chromatograaf, bestemd om de zuiverheid van bepaalde stoffen te testen, aan die bestemming onttrokken en gebruikt voor analyses welke reeds in een aangrenzend laboratorium waren uitgevoerd (mening van Hannaert). Het in gebreke blijven van verzoeker op dit laatste punt zou volgens de Directeur-Generaal van Onderzoek er toe hebben bijgedragen om een extra-uitgave van 20.000 rekeneenheden ten laste van Euratom te brengen doordat het noodzakelijk werd een contract in het buitenland af te sluiten.

Wij zullen niet op al deze punten in herhaling treden en willen slechts opmerken dat verzoeker, aanvankelijk verbonden aan de chemische dienst, tevergeefs door Laurent is verzocht geworden om voorstellen voor een werkplan in het raam van die afdeling te doen. Hij gaf in het geheel geen antwoord; daarentegen nam hij terzelfder tijd deel aan het uitwerken van het „Initial Work program” in het kader van de Fysisch-Chemische Dienst, welk werkplan overigens, zo zegt de verwerende Instelling, verschillende onderwerpen van onderzoek bevatte, behorende tot de Chemische Dienst, reden waarom de nodige kredieten terzake werden geweigerd. De briefwisseling uit die tijd met Laurent, toen hij min of meer regelmatig op reis was, is veelzeggend voor zijn neiging om zelf zijn opdrachten uit te kiezen. „Onze voorstellen”, schrijft hij de 9e januari 1961, „ten doel hebbende om binnen dat raam (van de Chemische Dienst) een arbeidsterrein te vinden, liepen steeds op niets uit, doordat óf de betreffende plaats reeds was vervuld, óf omdat er niet in voorzien was het door ons voorgestelde werk in de chemische groep uit te voeren”, en daarom wilde hij overgaan naar de Fysisch-Chemische groep. En acht dagen later schrijft hij nogmaals : „Het werkplan dat wij bij de Fysisch-Chemische groep hebben ingediend komt geheel overeen met onze verlangens en omvat het soort werk waarmede wij te Ispra gaarne zouden beginnen”.

Dezelfde strekking vinden wij terug in 1962 toen voor het Orgel-project nauwkeurige gegevens nodig waren aangaande de fysische

constanten van organische vloeistoffen (terfenylen) welke in de reactor gebruikt werden als koelmiddelen en warmtegeleiders. Tijdens een vergadering in Brussel van 16 januari komt de naam van Luhleich ter sprake en ook die van zijn collega Kuhlboersch. Vrijwel aanstonds worden richtlijnen gegeven in twee nota's van 25 januari : vijf fysische constanten moeten gemeten worden en praktische werkwijzen moeten worden opgesteld voor zuivering van vloeistoffen van bepaalde verontreinigingen; de volgorde van belangrijkheid wordt bepaald tijdens een vergadering van 28 februari en er wordt afgesproken dat in het eerste stadium van het werkplan alleen de eigenschappen zullen worden bestudeerd welke van onmiddellijk belang zijn voor het project. Een gemengde groep wordt samengesteld, voor welke coördinatie Hannaert zorgt en waarvan Luhleich deel uitmaakt. Uit nota's opgesteld door verzoeker zelf, in aansluiting op enkele gesprekken, blijkt dan dat hij beslist onwillig is bepaalde werkzaamheden uit te voeren welke hem als zuiver routinewerk voorkomen. Toen men aanhield, luidde zijn antwoord : „Ik voer hiertegen aan dat wij uiteindelijk van plan zijn andere werkzaamheden te verrichten.” En toen men hem er aan herinnerde dat aan de constanten voorrang verleend was boven de gefractioneerde distillatie, zijn specialiteit, antwoordde hij : „Ik zeg U uitdrukkelijk dat ik door zal gaan met mijn eigen werk, want ik ben niet bij Euratom gekomen om niets anders te doen dan door anderen voorbereid routinewerk, met een reeds bestaand toestel.” Om hem te sussen staat Hannaert hem toe om in zijn werkplan op te nemen de bepaling van de evenwichtsconstante vloeistof/gas, waaraan geen voorrang gegeven was voor het Orgel-project, maar waar hij belang in stelde en welke ook voorkwam in het „Initial Work program” van 11 januari 1961. Dit alles is niet betwist en ondersteunt het door de commissie gegeven oordeel.

Daarentegen heeft één feit aanleiding gegeven tot veel verschil van mening en wel het gebruik van een chromatograaf voor doeleinden, niet overeenkomende met het programma, hetgeen tot gevolg zou hebben gehad dat een deel van het werk in het buitenland moest worden uitgevoerd. De bespreking van dit punt waaraan Luhleich in diens beroepschrift nog geen tien regels wijdt heeft in het mondelinge stadium van de procedure dergelijke afmetingen aangenomen dat zij de gehele zaak dreigt op te slokken. Laat ons proberen de kwestie te zien zoals zij is en het voorval terug te brengen binnen het raam van verzoekers werkzaamheden.

Een nota van 11 juli 1962 van Hannaert, gericht aan Luhleich (en tot hem alleen) stelt voor onbepaalde tijd een chromatograaf tot zijn beschikking, aangeschaft met behulp van Orgel-kredieten, toegerekend aan de Onderafdeling Organische Chemie voor de groep die zich bezig hield met organische analyse. In de nota wordt nader bepaald dat „zoals afgesproken” dit toestel slechts door Luhleich en diens groep zal worden gebruikt om de zuiverheid te toetsen van door distillatie verkregen polyfenylen, waarvan verzoeker de fysische constanten had te meten. Het toestel moest dus dienen, zo zegt verweerster,

om te controleren; of de polyfenylen na distillatie zuiverder waren dan tevoren; met andere woorden, of de distillatie-werkwijze doelmatig was. Doch, zoals bekend, stelde Luhleich voornamelijk belang in de gefractioneerde distillatie; men verwijt hem dat hij het toestel gebruikt heeft voor het opstellen van analyseringswerkwijzen, hetwelk geen deel uitmaakte van het programma en men steunt daarbij op de bewoordingen van een kwartaalverslag no. 3 van 12 oktober 1962, dat de volgende zin bevat: „Een chromatograaf voor analyse in gastoestand bij hoge temperatuur of aerograaf bestemd voor analyse van monsters polyfenylen is afgeleverd. De proeven worden voortgezet teneinde de meest geschikte stof voor de kolom uit te zoeken.”

Dit rapport betreffende de verrichtingen van drie verantwoordelijke ingenieurs, Luhleich, Kuhlboersch en Van Almkerk, is slechts ondertekend door de beide laatstgenoemden, daar verzoeker steeds afwezig was; het is opgesteld door Kuhlboersch. Deze heeft, zoals U heeft gehoord, die zin aangaande het uitzoeken van stoffen voor de kolom als onzin bestempeld welke bij vergissing in het verslag terechtgekomen zou zijn; hij is van oordeel dat hij had moeten spreken van „een poging om de chromatograaf in werking te stellen”, daar, gelijk uit het volgende kwartaalverslag blijkt, het registreerapparaat niet werkte.

Wat er van deze zienswijze ook zij, Van der Venne en Hanneart vestigen de aandacht van de voor het Orgel-project verantwoordelijke persoon op dit verslag dat naar hun voorkwam het gebruik tot een ander doel dan waarvoor het bestemd was bevestigde en daar de gemengde groep niet in staat was haar taak te vervullen, stelden zij voor om voor het jaar 1963 het opstellen van nieuwe werkwijzen per contract uit te besteden, met welke oplossing de Directeur-Generaal voor het Onderzoek zich verenigde. Enkele maanden later werd de chromatograaf aan Luhleich en diens groep ontnomen.

U herinnert zich de uiteenlopende standpunten ingenomen door de getuigen met betrekking tot het al of niet sprake zijn van een ongeoorloofd gebruik van de chromatograaf, het al of niet in orde zijn van dit toestel, het al of niet nodig zijn van het aanbrengen van wijzigingen om het voor een ander gebruik geschikt te maken. Wat ons betreft moeten wij bekennen, omtrent geen dezer punten zekerheid te hebben verkregen; wij moeten dus weer terugkeren naar het gebied van het recht. Wij staan voor een vraag van bewijslast: de materiële onjuistheid van het gestelde misbruik van gebruik is niet bewezen, en deze vaststelling is voldoende om het advies der commissie te rechtvaardigen. Maar dit lost slechts een deel van de vraag op. Kan men Luhleich dit misbruik aanrekenen, terwijl het toestel daadwerkelijk door Van Almkerk schijnt te zijn gebruikt, en het verslag van 12 oktober 1962 niet door verzoeker is medeondertekend? Men kan verzoeker slechts dan met het ten laste gelegde feit belasten, indien hij zoal niet rechtens, dan toch feitelijk of moreel de leiding van de groep heeft gehad. Want al bestond er inderdaad een groep van deze drie ingenieurs, zoals blijkt uit het verslag van 12 oktober, toch schijnt er geen enkele uitdruk-

kelijke beslissing van zijn meerderen te zijn waarbij hij met de leiding van de groep werd belast. Doch dat hij er in feite het hoofd van was schijnt niet twijfelachtig als men zich alleen houdt aan de nota's door hemzelf ingeleverd en bovendien zal men opmerken dat het inleidend verzoekschrift is ingediend ten name van Luhleich, „groepsleider bij de Chemische Dienst”. Gedurende het gehele jaar 1962 komt hij alleen naar voren in de gesprekken met de Diensthoofden betreffende de werkzaamheden aangaande de fysische constanten van organische vloeistoffen. In april 1962 is hij het alleen die het begrotingsverzoek indient en ook is hij het die sinds geruime tijd aandringt op het ter beschikking stellen van een chromatograaf. Maar bovenal het feit dat de nota van Hannaert van 11 juli 1962, waarbij de voorwaarden voor het gebruik van het toestel werden gesteld, tot Luhleich was gericht en tot hem alleen, al bedoelt zij met hem : zijn groep. Het lag dus op de weg van verzoeker om er zorg voor te dragen dat het gebruik dat van de chromatograaf gemaakt werd overeenkwam met de ontvangens instructies en het is niet waarschijnlijk dat Van Almkerk die instructies buiten zijn weten kon overtreden. Zijn meerderen hebben hem derhalve terecht verantwoordelijk gesteld voor een feit waarvan hij de onjuistheid niet heeft kunnen bewijzen.

Wij zouden hieraan willen toevoegen dat indien het voorval met de chromatograaf veel duidelijk maakt, het toch niet alles is; het is slechts één uiting van die ongebonden onafhankelijkheid bij het onderzoek waarvan verzoeker in het algemeen heeft blijk gegeven. Het advies van de integratiecommissie komt ons dan ook onaanvechtbaar voor, en de grief die hiervan is gemaakt dient te worden verworpen.

C — *Détournement de pouvoir*. — Onder deze titel herhaalt Luhleich een zeker aantal feiten welke reeds eerder door hem zijn gesteld, om er de gevolgtrekking aan te verbinden dat men met opzet en stelselmatig getracht heeft zijn wetenschappelijk werk als onderzoeker te verlammen, zowel door hindernissen in de weg te leggen aan de nakoming van toezeggingen welke hem waren gedaan, namelijk om hem rechtstreeks onder de Directeur-Generaal te plaatsen, als ook door hem in november 1961 over te plaatsen naar de Dienst „Chemie” inplaats van een zelfstandige groep van hem en de andere ondertekenaren van de brief aan Marchetti samen te stellen, onttrokken aan het gezag van laatstgenoemde, dusdoende hem uit te sluiten van de uitvoering van het werkplan „fouling” waaraan hij had medegewerkt, en ten slotte — en hij legt de nadruk op dit punt — door hem stelselmatig kredieten te onthouden. In het algemeen zou de oorzaak van al deze feiten te zoeken zijn in de „niet aflatende” vijandschap van de Directeur-Generaal van Onderzoek tegenover hem.

Maar, zoals gezegd, de toezeggingen welke aan verzoeker zouden zijn gedaan, zijn geenszins bewezen; de overplaatsing welke hij in november 1961 onderging werd ingegeven door het dienstbelang. Wat het gebrek aan middelen betreft waarover hij zich beklaagt, antwoordt de

Commissie dat zij geen gelden ter beschikking heeft te stellen voor persoonlijk onderzoek hetwelk niet past in het raam van het programma en dat zij de stellingen van verzoeker betwist. Dit alles vormt, eerlijk gezegd, slechts veronderstellingen, bewijst echter nog geen détournement de pouvoir.

Wat het ontslag betreft, dit zou gegeven zijn om de Commissie van de E.G.A. een uitspraak op zijn administratieve klacht van 30 augustus 1962 te besparen. Het bewijs hiervan ziet hij in het feit dat Gillot vast is aangesteld hoewel het hem betreffende verslag aanmerkelijk minder gunstige beoordelingen inhield, doch zulks vormt slechts een aanwijzing dat — in strijd met een veel voorkomende bewering — de integratiecommissie de aan haar oordeel onderworpen rapporten niet blindelings bekrachtigd heeft. Wij zullen ons er verder toe bepalen te antwoorden dat niet valt in te zien waarom alle 9 leden der Commissie, uiteindelijk verantwoordelijk voor zijn ontslag, tegenover hem een vijandig standpunt zouden hebben ingenomen.

Geen der aangevoerde grieven komt ons derhalve voor, tot vernietiging van het ontslagbesluit van Luhleich te moeten leiden.

Zoals wij weten diende deze op 30 augustus 1962 een administratieve klacht in, strekkende tot zijn tewerkstelling in de functie van diensthoofd, tot zijn indeling in een hogere rang, tot toekenning van belangrijker middelen. Zij heeft aanleiding gegeven tot de opstelling van het verslag-Consolo, doch, ondanks het uitbrengen van dit verslag, heeft de Commissie van de E.G.A., en blijkbaar was verzoeker het daarmede eens, haar beslissing opgeschort tot het einde van de integratieprocedure. Luhleich voegt aan zijn conclusies gericht tegen het ontslag, verdere conclusies toe gericht tegen de stilzwijgende afwijzing van zijn administratieve klacht. Men zou zich kunnen afvragen of deze nog van belang zijn, aangenomen dat, gelijk wij hebben voorgesteld, Uw Hof het beroep tegen het ontslag zou verwerpen. Definitief verwijderd uit Euratom kan Luhleich zich niet de dienstvoordelen toegekend zien, waarop hij aanspraak maakte. Buitendien, al worden de grieven, aangevoerd in de klacht, hier en daar in het verzoekschrift herhaald tot ondersteuning van de klacht over de weigering tot vaste aanstelling, zo worden de conclusies tot vernietiging van de stilzwijgende afwijzing der klacht door geen enkel argument rechtstreeks ondersteund. Wij kunnen U dus slechts voorstellen dezelve te verwerpen.

II — Eis tot schadevergoeding

Verzoeker heeft een eis tot schadevergoeding bij U aanhangig gemaakt, waarvan hij het bedrag stelt op Bfr 3.000.000,— voor stoffelijk nadeel door hem geleden en Bfr 7.000.000,— voor het immateriële nadeel.

Voorzover deze conclusies zijn genomen „hoe ook het lot moge zijn van de vordering tot herziening”, stuiten zij af — indien Uw Hof de conclusies gericht tegen de weigering tot aanstelling in vaste

dienst zou verwerpen — op Uw jurisprudentie inzake Plaumann en Leroy.

Doch verzoeker baseert zich tevens op misslagen beweerdelijk door de Commissie begaan bij het sluiten, de uitvoering, de opzegging en zelfs na deze opzegging.

Laat ons beginnen op te merken dat zijn bewering ons ongegrond voorkomt.

Wat het eerste punt betreft, is het een volstrekt onbewezen bewering, te zeggen dat verzoeker heeft kunnen denken dat zijn overeenkomst, ondanks de opzeggingsclausule welke het bevatte, hem duurzaamheid van betrekking verzekerde en dat hij automatisch ambtenaar in vaste dienst zou worden bij de inwerkingtreding van het Statuut.

Wat het tweede punt aangaat, voert Luhleich de ontreding van het Centrum te Ispra aan, welke zijn wetenschappelijke arbeid ernstig heeft geschaad, evenals de wijzigingen in de werkplannen. Doch de personeelsleden vermogen op de maatregelen van orde van de dienst geen aanmerking te maken, noch geven deze maatregelen aanspraak op schadevergoeding, voorzoveel deze geen afbreuk doen aan de rechten welke die personeelsleden ontleen aan hun Statuut of aan de regelen welke hun arbeidsverhouding beheersen. Hij beklaagt zich over het onderscheid dat ten nadele van de personeelsleden van Duitse nationaliteit zou zijn gemaakt: wat de vaststelling van hun bezoldiging betreft; een afspraak met de Bondsrepubliek zou het onmogelijk hebben gemaakt, hun een bezoldiging toe te kennen welke meer dan 20 % uitging boven hetgeen zij in hun eigen land ontvingen. Euratom ontkent, wel te verstaan, uitdrukkelijk het bestaan van dergelijke afspraken, en antwoordt dat Luhleich te Ispra een bezoldiging ontving welke 55 % hoger was dan diens vorig salaris.

Wat de opzegging van de overeenkomst betreft, wanneer deze hem is medegedeeld door de Directeur-Generaal van de Administratie en niet door het tot aanstelling bevoegde gezag, dan is dat doordat die functionaris daartoe machtiging had gekregen. Verder is, zoals door ons reeds opgemerkt, de tussenkomst van het personeelscomité niet nodig voor deze opzegging. Zo de Commissie al aan artikel 102 het recht ontleende om verzoeker vast aan te stellen in een lagere rang, dan houdt het nog geen fout harerzijds in dat zij van deze bevoegdheid geen gebruik maakte. Luhleich maakt voorts aanmerking op de opzeggingstermijn, welke hij te kort vindt. Voor dit punt kunnen wij slechts verwijzen naar onze conclusie in de gevoegde zaken 19 en 65-63.

Ten slotte stelt verzoeker nog dat er na het van kracht worden van zijn ontslag persoonlijke en kwetsende aanvallen op hem zijn gedaan, zowel ter gelegenheid van een persconferentie, alsook per brief en door verklaringen tegenover een journalist van de Duitse televisie. Laat ons, zonder er dieper op in te gaan, opmerken dat raadpleging van het dossier duidelijk maakt dat het daarbij slechts gaat om beweringen of misverstanden aangaande de betekenis van die administratieve stappen, welke in geen enkel opzicht fouten inhouden.

Blijven ten slotte over twee bijkomende geldelijke vorderingen :

- De een heeft betrekking op terugbetaling van een bedrag ad Bfr 25.706,— ingehouden, volgens hem ten onrechte, op de ontslagvergoeding. Dit bedrag zou de aanpassingscoëfficiënt vertegenwoordigen welke hij ontvangen heeft en waarop hij recht zou hebben gehad als personeelslid op arbeidscontract. Die stelling komt mij voor onjuist te zijn, daar de toekenning van de coëfficiënt voortvloeit uit artikel 64 van het Statuut, doch slechts ten gunste van ambtenaren in vaste dienst. Als Luhleich de coëfficiënt heeft ontvangen, dan was hij toch gewaarschuwd dat dit voorschot niet vooruitliep op de uitslag van de integratieprocedure en teruggevorderd kon worden. En dit laatste is geschied.
- De andere vordering strekt tot toekenning van een bedrag ad DM 1.698,— ter zake van terugbetaling van door verzoeker persoonlijk gemaakte kosten tijdens zijn werkzaamheden te Ispra.

Uit de toelichting ter terechtzitting door de gemachtigde van de Commissie volgt dat deze bedragen besteed werden voor aanschaffing van materiaal en dat terugbetaling in natura heeft plaatsgevonden, door het materiaal aan Luhleich te laten. De conclusies op dit punt moeten als ingetrokken worden beschouwd, indien wij het antwoord van verzoekers advocaat althans goed hebben begrepen.

Op alle bovengenoemde gronden wij de eer hebben te concluderen :

- tot verwerping van het beroep 68-63;
- en dat ieder der partijen haar eigen kosten drage, overeenkomstig het bepaalde in artikel 70 van het Reglement voor de procesvoering.

Beschikking van de President van het Hof van 17 juli 1963¹

In de zaak 68-63 R — Kort geding :

HARTMUT LUHLEICH,

groepschef bij de Afdeling Chemie van het Gemeenschappelijk Centrum van Onderzoek op het gebied van de kernenergie te Ispra (Italië),

1 — Procestaal : Frans